

Noget om ... Naturformidling

CLAUS HAGEBRO

Forleden dag fik jeg et nyt vejatlas over Danmark. Ud over kort indeholder bogen også en række oplysninger, og pludselig så jeg et lille luftfoto, som viste den lille ø Slotø i Nakskov Fjord på en dejlig sommerdag. Det eneste på øen er en gård samt en tårnruin med et par udløbende mure, som næsten er smuldret væk.

Nu har jeg for nylig erhvervet ”De Danskes Land” af Achton Friis. Jeg slog op for at se om Achton Friis havde besøgt denne lille ø, og sandelig – der var ikke mindre end fire siders beskrivelse af øen, dens beboere og ruinen, som blev bygget af Kong Hans in 1510!

Fra 1921 til 1924 besejlede forfatteren Achton Friis sammen med maleren Johannes Larsen og den 87-årige skipper Chr. Andersen alle Danmarks mindre øer med kutteren ”Rylen” fra Kerteminde. Friis beskrev øerne, optog fotografier og lavede portrættegninger af nogle af de mennesketyper de mødte. Johannes Larsen udførte tuschtegninger af øernes miljø og landskab.

Achton Friis interesserede sig bl.a. for de historier, som knytter sig til lokaliteterne, og beskriver ofte hvordan bebyggelser og landskaber har ændret sig gennem tiden. Det er fascinerende her mere end 80 år senere at læse, hvordan han beskriver sine besøg på øerne.

Jeg har for nylig læst Kaj Sand-Jensen’s glimrende bog om ”Den sidste naturhistoriker” Carl Wesenberg-Lund, hvis fængslende naturskildringer formidlede biologiske studier til den bredere befolkning i første halvdel af 1900-tallet. Det som slog mig, når jeg bladrede rundt i Achton Friis digre værk, er naturbeskrivelserne. Her er en naturformidler af samme karat som Wesenberg-Lund.

Lad mig give et eksempel fra Slotø.

”Dagen efter er blæsten blevet til storm med fuldstændig klar himmel og strålende sol. Det er bidende koldt, havet er sortblåt og bryder

mod kysten med glimtende, snehvide skumtoppe. Det suser i træerne omkring ruinen, og gule og røde blade farer fra de gamle haver med stormen vidt ud over fjordens vand. Stormmåger og havmåger sidder på bundgangspælene med hovederne vendt imod vejret, eller de står på stive vinger over kysten og spejder i brændingen. Tavse lærker letter hist og her fra stubben med et rusk og føres sidelæns bort med blæsten. Muddersnepper og ryler jager to og to eller i småflokke ud fra stranden, hvor vi går.

Her blinker strandasterten med festlige høstfarver og løfter sig højt over sværme af krageklo, torskemund og gåseurter, mellem hvilke soløje-atlantens gule bægre lyser som flakkende ildsluer. Bag alle disse inde på stubmarkens rand svinger i blæsten hele den gråhvide hær af vild gulerod og røllike, og

knopurterne bliver helt svimle i de violette hoveder af at skrive tossede cirkler i luften over de lange stængler”.¹

Man kan ligefrem høre mågeskrigene, smage saltvandet på læberne og føle hvordan vinden rusker i håret!

Det forekommer mig, at ingen formår at skrive sådan i dag. I dagens Danmark er altting så teknisk. Det handler om specifikke stoffer, processer, forureninger og sundhedsskadelige effekter. Det er naturligvis vigtige emner, men måske ville engagerede naturoplevelser, som Wesenberg-Lund og Achton Friis evnede at formidle, skabe en fornyet interesse og forståelse af den natur, vi har tilbage i Danmark.

¹ Citat fra: Achton Friis: ”De Danskes Land”. Gyldendalske Boghandel, København 1944.

Achton Friis
(1871-1939)
kunstmaler, forfatter
f. i Trustrup ved
Grenaa

Fra venstre ses forfatteren Achton Friis, kunstneren Johannes Larsen og skipper ombord på ”Rylen”. Den sidstnævnte var den 87-årige (!) Christian Andersen fra Kerteminde. Billedet er fra 1921, hvor ”Rylen” sejler hjem i møgvej efter endt togt.

Bæltkutteren købte Friis for 4000 kr. og solgte for 1000 efter ekspeditionerne. Om den gamle skipper skriver Friis: ”Christian Andersen var Johannes Larsens mangeårige ven og jagtfælle fra mangt et forrygende togt langs Hirsholms kyster, en mand med et jernhelbred, hærdet i saltvand og storm, og endnu for ganske få år tilbage en gudbenådet jæger, der færdedes med en bøsse i en båd og gjorde mirakler med begge dele. Den gamle er mest kendt i de fynske farvande som forhenværende fører af jagten ”Tjalfe”, med hvilken han i en snes år sejlede vandet tyndt mellem Djurslands nordkyst og fynske havne. Han er endnu en sømand af ”reneste vand” og virker som en rask mand midt i treserne.

